Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.21, maj 2023

Indledningen er redigeret af Kirsten Vad og Jens Lei Wendel-Hansen
Tilsyn ved ph.d. Rasmus Glenthøj

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

Indledning til

"Det Høinordiske Forbund"

ved Stine Kylsø Pedersen

Indhold

1 Anledning
2 Grundtvig og Rusland
3 Udenlandsk interesse
4 Anvendt litteratur

1 Anledning

Grundtvig fik den 27. maj 1854 trykt en artikel i den nationalliberale avis *Fædrelandet* med titlen "Det Høinordiske Forbund". Den udenrigspolitiske situation i Danmark var på dette tidspunkt stærkt præget af efterdønningerne af de krige, som havde fundet sted i Europa og ikke mindst i Danmark i første halvdel af 1800-tallet. Den nyligt overståede 1. Slesvigske Krig 1848-1851 (Treårskrigen) havde i særdeleshed sat sine spor, da man trods dansk sejr ikke havde fundet en varig løsning på hertugdømmernes status i forhold til den danske helstat.

Siden 1814 med tabet af Norge havde der huseret en mærkbar frygt for Danmarks skæbne som selvstændig nation, og faren for at blive indlemmet i andre lande kom fra flere geografiske vinkler (Glenthøj 2014, s. 16, 31). Der var med andre ord en frygt for tilintetgørelse, hvorfor der i disse år udviklede sig en udpræget politisk skandinavisme som værn herimod.

Grundtvig, der på dette tidspunkt sad i Rigsdagen, greb øjeblikkets politiske ustabilitet til at ytre sine bekymringer vedrørende denne trussel og navnligt i forhold til Rusland. At artiklen netop udkom i *Fædrelandet*, hvor de nationalliberale brugte spalteplads til at opponere mod de stærkt konservative og russiskvenlige kræfter, der sad ved magten på dette tidspunkt, er nok ikke tilfældig, selvom Grundtvig ikke betragtede sig selv som partipolitisk (jf. Bjørn 2007, s. 62, 75).

2 Grundtvig og Rusland

Rusland var en storpolitisk magtfaktor indtil Krimkrigens afgørelse i 1856 og havde haft indflydelse på udfaldet af Treårskrigen til Danmarks fordel (Glenthøj 2014, s. 215 f.). Grundtvig var skeptisk over for de russiske intentioner og landets indflydelse på det danske landskab, hvilket han i "Det Høinordiske Forbund" bl.a. udtrykte ved at tage afstand fra den taknemmelighed over for den russiske zar, Nikolaj 1., der herskede i Danmark efter krigen. Han argumenterede for, at Ruslands indflydelse på dansk inden- og udenrigspolitik siden zar Peter 1. den Store, kun havde været til russernes fordel, og at Danmarks eneste chance for overlevelse beroede på at få dannet et nordisk forsvarsforbund mellem de tre skandinaviske riger, før russerne "vil opsluge os med Hud og Haar" (s. 481, sp. [1]).

Selve tanken om et fast forbund mellem Danmark, Sverige og Norge havde Grundtvig løbende beskæftiget sig med siden 1810 (Albeck 1942, s. 70), og det var heller ikke første gang, han koblede den gunstige forening sammen med forholdet til Rusland (se f.eks. Grundtvig 1877 [1838], s. 322f.; Grundtvig 1853).

Han nævner også Tyskland som en truende faktor for Danmarks eksistens, men fokuserer i artiklen hovedsageligt på fædrelandets historik med fjenden i øst, og lister adskillige argumenter op for, hvor katastrofalt det ville være for særligt det danske folk at komme under russisk styre og fremmede normer. Ved hjælp af mytologiske billeder udtrykker Grundtvig sin frygt for, at "Rusland med sine Jette-Arme kunde saaledes omfavne os, som det har omfavnet *Polen!*" (s. 481, sp. [1]). Polens opløsning i 1795 stod som skrækeksemplet på stormagternes dominans over mindre stater (Glenthøj & Ottosen 2021, s. 37).

Det var i den russiske zars interesse af få genskabt helstaten og genindføre enevælden i Danmark efter Treårskrigen. Dette førte hos de danske liberale politikere til en frygt for et potentielt statskup i Danmark ledt an af de konservative magthavere. Oppositionen med de nationalliberale i spidsen kæmpede for et brud med Rusland ved at appellere til at gå ind i den verserende Krimkrig på vestmagternes side. Gennem bl.a. *Fædrelandet* arbejdede de for at udbrede budskabet om bevarelsen af Junigrundloven, skabe en national løsning på hertugdømmerne og om muligt omgøre arvefølgen og dermed forene Skandinavien (Glenthøj & Ottosen 2021, 286 f.).

3 Udenlandsk interesse

Grundtvigs indspark i *Fædrelandet* pådrog sig en del international opmærksomhed. Dagblade i både Sverige, Norge, England og Tyskland brugte spalteplads på enten at kommentere på "Det Høinordiske Forbund" eller komme med fulde eller længere uddrag af teksten. En overordnet liste findes i tekstredegørelsen.

Den udenlandske modtagelse af Grundtvigs kronik var blandet: F.eks. hyldede det engelske dagblad *The Morning Chronicle* "Denmark's greatest living genius" for opråbet om at få etableret en nordisk alliance, som kunne bistå England "in its holy war for the independence of the minor States" (*The Morning Chronicle* 1854, sp. [33]).

Af de mere skeptiske indlæg kan den svenske avis *Nerikes nya Allahanda* nævnes: Her anerkendte man Grundtvig som en "djuptänkande, snillrik man", men avisen tvivlede på, at truslen fra øst var så alvorlig, som Grundtvig gav udtryk for (*Nerikes nya Allahanda* 1854, sp. [5]). Norske *Morgenbladet*, der havde en forhistorie med at være kritisk over for Danmark som et skandinavisk land (jf. Møller 2018, s. 99), anfægtede ordvalget 'høinordisk', som avisen ikke mente passede til *lavlandet* Danmark. Desuden fremhævedes Grundtvigs formuleringer i teksten vedrørende Norge som et bevis på, at "Forestillingen om Danmarks Principat endnu er indgroet endog hos de ærligste mest velmenende blandt de danske Skandinavister" (*Morgenbladet* 1854, sp. [10]).

Hele 17 udenlandske aviser er fundet med en forbindelse til Grundtvigs tekst. Interessant er det derfor, at "Det Høinordiske Forbund" ikke påkaldte sig samme opmærksomhed i hjemlandet; det var tilsyneladende kun tidsskriftet *Nord og Syd*, som udkom i 1855, der kommenterede sagen (se Goldschmidt 1855, s. 25).

4 Anvendt litteratur

- Albeck, Gustav (1942) *Grundtvig og Norden*. København.
- Bjørn, Claus (2007) *Grundtvig som politiker*. København.
- Glenthøj, Rasmus (2014) *1864. Sønner af de Slagne*. København.
- Glenthøj, Rasmus & Morten Nordhagen Ottosen (2021) *Union eller undergang. Kampen for et forenet Skandinavien*. København.
- Goldschmidt, Meir (1855) "Dagbog. 'Den Danske Politik i England'" i *Nord og Syd,* ny rk., bind 7, s. 21-26; 31. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1853) "Danmark og Verden seet med Danske Øine" i *Dannebrog: Et Ugeblad for den Danske Forening,* nr. 37, 30. december. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1877 [1838]) *Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie*. København.
- Møller, Jes Fabricius (2018) "Grundtvig, Danmark og Norden" i *Skandinavismen. Vision og virkning*, red. Ruth Hemstad, Jes Fabricius Møller & Dag Thorkildsen, s. 99-120. Odense.
- *Morgenbladet* (1854), nr. 160, 9. juni. Oslo.
- *Nerikes nya Allahanda* (1854), nr. 46, 10. juni. Örebro.
- *The Morning Chronicle* (1854), nr. 27,2 2, 2. juni. London.